

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

Katedra matematiky, fyziky a technické výchovy

**VÝVOJ PSYCHOMOTORICKÝCH DOVEDNOSTÍ OD ÚTLÉHO VĚKU
PO ZÁKLADNÍ ŠKOLU V OBLASTI PRÁCE S PAPÍREM**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

MONIKA STOWITZOVÁ

Studijní program: Magisterský

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Jarmila Honzíková, Ph.D.

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením doc. PaedDr. Jarmily Honzíkovej, Ph.D. a použila jsem k tomu jen prameny uvedené v seznamu literatury.

Souhlasím s uloženíím mé práce na Západočeské univerzitě v Plzni v knihovně Fakulty pedagogické ke studijním účelům.

V Plzni dne 19. března 2015

Monika Stowitzová

Tímto děkuji paní doc. PaedDr. Jarmile Honzíkové, Ph.D. za odborné vedení, za cenné praktické i teoretické rady, za pomoc při vypracování diplomové práce a v neposlední řadě za možnost rozšíření vědomostí v oblasti psychomotoriky.

Monika Stowitzová

OBSAH

Úvod	3
1 PSYCHOMOTORIKA	4
1.1 Psychomotorika jako pojem	4
1.2 Oblasti psychomotoriky.....	5
1.3 Psychomotorika jako pohyb	7
1.3.1 Hra v psychomotorice.....	7
1.4 Postavení psychomotoriky v pedagogice a psychologii.....	8
2 VÝVOJ PSYCHOMOTORICKÝCH DOVEDNOSTÍ V OBDOBÍ PŘED VSTUPEM DO ŠKOLY	9
2.1 Charakteristika předškolního období.....	9
2.2 Vývoj pohybu	10
2.2.1 Stimulace pohybu	11
2.2.2 Stimulační cvičení pohybu	12
2.3 Vývoj jemné motoriky.....	12
2.3.1 Stimulace vývoje jemné motoriky.....	14
2.3.2 Stimulační cvičení jemné motoriky.....	14
2.4 Vývoj sociální a emocionální	16
2.4.1 Stimulace sociálního a emocionálního vývoje	17
3 VÝVOJ PSYCHOMOTORICKÝCH DOVEDNOSTÍ NA 1. ST. ZŠ	18
3.1 Charakteristika mladšího školního věku	18
3.2 Vývoj pohybu	19
3.3 Vývoj jemné motoriky.....	21
4 ZKOUMÁNÍ VÝVOJE PSYCHOMOTORICKÝCH DOVEDNOSTÍ PŘI PRÁCI S PAPIREM	23
4.1 Osvojování psychomotorických dovedností při praktických činnostech	23
4.2 Papír.....	24
4.2.1 Výroba papíru	24
4.2.2 Druhy papíru.....	25
4.2.3 Nástroje, náradí a pomůcky pro práci s papírem.....	26
4.2.4 Materiál pro práci s papírem.....	26

4.3	Práce s papírem.....	26
4.3.1	Výchovné využití.....	26
4.3.2	Nástroje a pomůcky	27
4.3.3	Dovednosti s papírem	27
4.4	Stříhání papíru	28
4.4.1	První stříhání	28
4.4.2	Stříhání pro nejmenší.....	29
4.4.3	Zkoumání vývoje stříhání a lepení	29
4.4.3.1	Test	30
4.4.3.2	Výzkum	31
4.4.3.3	Závěr.....	33
4.5	Skládání papíru	34
4.5.1	Zkoumání vývoje skládání papíru	34
4.5.1.1	Test	34
4.5.1.2	Výzkum	35
4.5.1.3	Závěr.....	36
5	NÁVRH PRO ROZVOJ DOVEDNOSTÍ V OBLASTI PAPÍR	37
5.1	Veselá zvířátka z papíru	37
5.1.1	Červíčky v hrušce	38
5.1.2	Ryby	39
5.2	Srdce	40
5.3	Záložka do knihy	42
5.4	Něžné květiny do oken	43
5.5	Vánoční hvězdy	45
	Závěr	47
	Resumé.....	48
	Použitá literatura.....	49

Úvod

V úvodu diplomové práce se zaměříme na pojem psychomotorika, seznámíme se s oblastmi psychomotoriky a určíme si postavení psychomotoriky v pedagogice a psychologii.

Dále se v diplomové práci zaměříme na prozkoumání psychomotorických dovedností v období před vstupem do školy. Součástí tohoto bloku je charakteristika předškolního období, včetně vývoje pohybu, vývoje jemné motoriky a stimulačních cvičení jemné motoriky. Diplomová práce se též dotýká vývoje psychomotorických dovedností na 1. stupni ZŠ a stejně tak vývoje pohybu a jemné motoriky v tomto období.

Součástí diplomové práce je také výzkum vývoje psychomotorických dovedností při práci s papírem. Výzkum byl zaměřen na vývoj psychomotorické dovednosti stříhání a skládání papíru. K jeho uskutečnění došlo na základní škole v Sokolově a v mateřské škole v Oloví.

Na základě výzkumu budou v práci doporučeny jednotlivé návrhy pro rozvoj dovedností v oblasti papír pro použití v praxi. Jednotlivé dovednosti budou popsány a doplněny obrazovým materiálem. Tyto návrhy mohou být použity pro výuku pracovních činností ve škole.

1 PSYCHOMOTORIKA

1.1 Psychomotorika jako pojem

Pojem psychomotorika bychom mohli vyložit jako spojení psychiky, pohybu a motoriky, tedy duševních a tělesných procesů. Soustředí se tedy na těsnou souvislost psychického a motorického prožívání. Psychomotorika představuje v užším smyslu souhrn pohybových aktivit člověka, které jsou projevem jeho psychických funkcí a jeho psychického stavu. V běžném životě můžeme na každém z nás pozorovat spojitost mezi psychikou a motorikou. Pohyby, jako jsou např. úsměv, mávnutí ruky, poskakování, vyjadřují duševní pochody, které se odehrávají v naší mysli (Blahutková a kol., 2007).

Podle Adamírové (1995) je psychomotorika systém tělesné výchovy, který využívá pohyb jako výchovný prostředek. Hovoří tedy o výchově pohybem, která je nejen zábavná a hravá, ale i cílená a odpovědná. V psychomotorice je kladen důraz na rozvoj schopností vcítit se do pocitů a potřeb druhých, chápat je a respektovat a i na uvědomování si vlastních pocitů a citů. Pedagogové pak mají za úkol vybírat taková cvičení a postupy, aby v „cvičencích“ vznikaly příjemné pocity a chuť se pohybovým činnostem nadále věnovat. *Cílem psychomotoriky je harmonická osobnost z hlediska fyzického, psychického i společenského, která je schopná jednat samostatně, cílevědomě, plánovitě, kontrolovatelně, ale i vstřícně a ohleduplně při zachování své individuality (Adamírová, 1995, str. 5).*

Pohyb je všude kolem nás. Jednou z nejdůležitějších podmínek existence a základním projevem života je právě pohyb. Představuje jednu z nejdůležitějších složek udržení si zdraví, jak po stránce psychické i fyzické. Též patří k základní životní potřebě, která umožňuje růst, vývoj, dozrávání a formování člověka (Szábová, 1999).

Pohyb člověka je výsledkem jeho pohybových možností; účastní se na něm následující složky:

- *konstituční činitele (stavba těla) – vytvářejí vhodné biomechanické předpoklady pro pohyb;*
- *motorika (hybnost) – představuje potenciální pohybové předpoklady;*
- *psychické činitele – účastní se na výběru, řazení a usměrňování pohybů (Szábová, 1999, str. 11).*

Motorika tedy představuje souhrn všech lidských pohybových předpokladů, které mu spolu s psychickými činiteli umožňují vykonávat různé pohybové úkony a činnosti.

V dnešní době se bohužel pohybových aktivit do školních činností zařazuje velice málo a převládá důraz na rozvoj rozumových schopností, což má za následek nedostatečný motorický vývoj (Hermová, 1994).

1.2 Oblasti psychomotoriky

Psychomotoriku bychom mohli rozdělit na několik dílčích oblastí, které se vzájemně doplňují a prolínají, jak uvádí Szábová (1999).

1) neuromotorika

- motorická odpověď na podněty z vnějšího okolí se vyvíjí na základě nervové činnosti
- do neuromotoriky bychom mohli zařadit podmíněné i nepodmíněné reflexivní pohyby a volní (uvědomělé) i mimovolní (neuvědomělé) pohyby
- tato výkonná složka zahrnuje více oblastí:
 - a) jemná motorika – pohyby prstů (uchopení předmětů), pohyby tváře (mimika) a pohyby mluvidel (oromotorika)
 - b) hrubá motorika – pohyby nohou a celého těla
 - c) koordinace pohybů – souhra svalů a svalových skupin při psaní, kreslení, hře na hudební nástroj
 - d) tělesné schéma – vnímání vlastního těla a jeho vlastností (jeho délky, hmotnosti, umístění v prostoru)
 - e) rovnováha – schopnost udržet rovnováhu těla
 - f) orientace v prostoru – určení polohy a směru při vnímání vlastností prostoru

2) senzomotorika

- jde o spojení oblasti receptorů a sensorického (smyslového) vnímání s oblastí motoriky, nebo-li o motorickou reakci jednotlivce na podněty zachycené zrakem, sluchem, hmatem, čichem a chutí
- do senzomotoriky bychom mohli zařadit hudební doprovod, neboť děti reagují na sluchové podněty a vyjadřují své emoce motorickými projevy

3) sociomotorika

- jedná se o pohybové, motorické projevy, které odrážejí existenci člověka v jednotlivých sociálních skupinách a v oblastech společenského života (socio-)
- zahrnuje pohyb, chování, akce a reakce člověka mezi vrstevníky, ve škole, v rodině, ale i schopnost pohybovat se v různých charakteristických skupinách – děti, dospívající, nadřizení, lidi různého náboženského postavení nebo jiné rasy.

Neuromotorika, senzomotorika, sociomotorika a psychomotorika spolu úzce souvisejí a prolínají se. Není tedy možné je od sebe oddělit, ale je možné a často i potřebné, při práci s jednotlivcem nebo skupinou, zaměřit se na určitou oblast podle převažujících potřeb dítěte.

S psychomotorikou úzce souvisí stimulace, která je významná v každém věku. Stimulací rozumíme podněcování, povzbuzování k činnosti, chování, konání, reagování. Stimulace může být spontánní (přirozená) nebo cílená (záměrná). Přirozenou stimulaci dětem poskytují rodiče, pedagogičtí pracovníci, vrstevníci, kamarádi a další osoby v okolí dítěte. Přirozeně stimulují i různé typy prostředí, jako je např. byt, třída, park, les, zahrada, hřiště atd. Vlastnost napodobování nebo-li imitace, která je všem vrozená, je základem osvojení motorických schopností a zručnosti i zrání psychických, zejména kognitivních procesů. V raném věku, kdy ještě dítě není schopné si zabezpečit dostatek podnětů samo, je významná právě stimulace neuromotoriky. V předškolním a mladším školním věku potřebuje dítě k získání podnětů pomoc, radu, spolupráci, spoluobjevitele. K tomu slouží především rodiče, proto hraje velkou roli jejich zralost a připravenost na výchovu (Szabová, 1999).

1.3 Psychomotorika jako pohyb

Současná společnost se neustále mění a dochází ke zrychlenému životnímu tempu každého jednotlivce. Technický pokrok zvyšuje psychickou zátěž a vnucuje lidem přijímat nový životní i pracovní rytmus. Tím dochází k zatěžování organismu, které často vede k psychosomatickým obtížím, selhání organismu a později až ke smrti. Otázkami zdraví ve vztahu ke smyslu života se zabývá řada teoretických disciplín, jako např. psychologie zdraví, duševní hygiena, ale např. i kinantropologie (věda o pohybu člověka).

Podle Blahutkové (2005) bychom termín psychomotorika mohli též chápat jako výchovu pohybem nebo jako cvičení, které napomáhá rozvoji psychických funkcí. Vede k poznávání vlastního těla i k prožitkům z pohybových aktivit. *Ke svému působení využívá jednoduché herní činnosti, činnosti s nářadím i s náčiním, kontaktní prvky a prvky pohybové muzikoterapie včetně relaxačních technik (Blahutková, 2007, str. 5).*

1.3.1 Hra v psychomotorice

Hra je jednoduchá, poutavá a zároveň je formou aktivního odpočinku, procesem regenerace a vhodně nám kompenzuje duševní námahu. Prostřednictvím psychomotoriky chceme děti naučit vnímat své vlastní tělo, rozumět mu a přijmout ho i s nedostatky. Prožívání radosti z pohybu, ze hry a z tělesných cvičení je neodmyslitelným cílem psychomotoriky.

Hrou podněcujeme děti k vlastnímu ztvárnění a k seberealizaci. Hry staví děti do nezvyklých situací, ve kterých se odkrývají stránky, o kterých zatím ani neví nebo je ani pořádně neznají. Hra je zdrojem neopakovatelných zážitků, při niž se projevuje rozum, fantazie i city a rozvíjí se tak naše osobnost, a současně nás poutá ke kolektivu.

V psychomotorických hrách není vítězů ani poražených, vítězové jsou všichni, kteří se těchto her zúčastňují.

Herní zásady v psychomotorice podle Blahutkové (2007).

1. Před započítím hry musí být všichni dobře seznámeni s používaným náradím nebo náčiním.
2. Hra musí být dobře vysvětlená, případné dotazy musí být zodpovězeny a s herní činností můžeme začít teprve, když hru všichni pochopí.
3. Do hry je vhodné se zapojit, což slouží k otevřenějším vztahům, pochopení.
4. Vyhodnotit průběh po ukončení každé herní činnosti, a to klady i nedostatky.
5. Vhodný je hudební doprovod, pokud to situace dovoluje.
6. Odstranit příjmení a oslovovat se jen křestním jménem.
7. Při hře ve dvojici vždy vystřídat role.

1.4 Postavení psychomotoriky v pedagogice a psychologii

Pedagogika - jak je výše uvedeno, je psychomotorika výchova pohybem, spolupracuje tedy s pedagogikou. Prostřednictvím psychomotorických činností dochází k výchově osobnosti a to již od ranného dětského věku. Pomocí jednoduchých činností můžeme zjistit různá vývojová opoždění nebo poruchy a následně je kladně ovlivňovat (Hermová, 1994). Pro pedagogické vedení, tzv. problémových dětí nabízejí psychomotorické hry vhodné podněty a kriteria pozorování, které pomůžou odhalit např. dyslexii, dysgrafii, dyskalkulie, syndrom ADH, ADHD, hyperaktivitu apod. Proto mohou psychomotorická cvičení sloužit jako vhodná pedagogicko – terapeutická opatření pro zlepšení pedagogického procesu u problémových dětí (Blahutková, 2007).

Psychologie – prostřednictvím psychomotorických cvičení lze v herních činnostech a situacích pozorovat projevy temperamentu, obavy, strachu, úzkosti, prožitku ze hry apod. a tím osobnost nejen poznávat, ale i ovlivňovat, pomoci řešit složité životní situace.

Vývoj psychomotoriky úzce souvisí s vývojem psychiky, neboť k vývoji psychomotorických dovedností dochází na základě psychického vývoje. Psychický vývoj můžeme charakterizovat jako proces vzniku, rozvoje zákonitých proměn psychických procesů a vlastností v rámci celé osobnosti. Zahrnuje nárůst, úbytek i změnu různých funkcí, které se mohou rozvíjet plynule, ale i vývojovými skoky. Jednou z těchto funkcí je právě psychomotorika (Vágnerová, 2005).

2 VÝVOJ PSYCHOMOTORICKÝCH DOVEDNOSTÍ V OBDOBÍ PŘED VSTUPEM DO ŠKOLY

2.1 Charakteristika předškolního období

Předškolní období začíná zakončením etapy raného dětství. Toto období můžeme též nazvat podle V. Příhody druhým dětstvím. Předškolní období trvá od 3 do 6 – 7 let. Konec této fáze není určen jen fyzickým věkem, ale především sociálně, nástupem do školy. Je to fáze, kdy je dítě hodně aktivní a iniciativní. Dochází k zrání CNS (růst nervových drah, zvětšování buněk, rychlejší vodivost vzruchu atd., což má za následek větší výkonnost tělesných a psychických funkcí).

Rozvíjí se hlavně hrubá motorika (běh, tancování, plavání apod.). V předškolním věku jsou děti obratnější, rychlejší, šikovnější a učí se novým pohybovým dovednostem. Ve všem, co děti dělají, se projevuje kreativita a fantazie, ať už ve hře, v malování nebo ve vyprávění.

Dochází k výraznému rozšíření slovní zásoby a zároveň se rozvíjí intelekt, takže se dítě dokáže lépe vyjadřovat a dokáže lépe řešit své problémy. Dětské myšlení je antropologické, což znamená, že dítě polidšťuje neživé věci (sluníčko se směje, mráček brečí). Často se objevují otázky typu „Proč?“, „Kde?“, „Jak?“

V období od 3 do 6 let se zlepšuje pozornost dítěte a zvyšuje se odolnost vůči rušivým podnětům. Pozornost dítěte bychom měli stimulovat, trénovat.

Předškolní období je nazýváno „zlatým věkem hry“, proto je hlavní zálibou v tomto období právě hra. Prostřednictvím hry dochází k rozvoji všech psychických funkcí, jako je fantazie, tvořivost, řečové schopnosti apod. Dochází ke změně hry a to z paralelní hry na společenskou hru s vrstevníky či dospělými. Hodně oblíbené jsou pro děti pohybové hry, ale také námětové, jako například hra na školu, hra na obchod, hra na rodinu atd. Mezi charakteristické znaky her bychom mohli zařadit hlavně spontánnost, bohatost, tvořivost, symbolismus (klacík je meč apod.), plánování a vážnost.

Řeč dítěte v předškolním období je více monologická než dialogická, dítě si často povídá samo pro sebe i si samo odpovídá, takovou řeč nazýváme řečí egocentrickou (Novotná, 2012).

2.2 Vývoj pohybu

Ve věku dvou a půl až pěti let dochází k fyzické změně, která je hlavní příčinou dozrávání pohybových schopností. Dítě roste a mohutní a to v průměru o osm centimetrů do výšky a přibírá asi tři kilogramy na váze ročně. Tyto fyzické změny mají za následek, že je dítě štíhlejší, čilejší a má méně tuku, který by ho zpomaloval v pohybu. Zdokonalování fyzických schopností znamená, že chce dítě běhat a šplhat všude, kde to jen jde. Dítě využívá svých zlepšených pohybových schopností, i když je činnost poněkud riskantní.

Ke stimulaci pohybu je vhodné dobře vybavené hřiště s houpačkami, kolotoči, prolézačkami, které mu nabízí zdroj zábavy a pomáhá stimulovat jeho zvědavost. Vhodné je zapojovat děti do zájmových kroužků, jako je plavání, gymnastika nebo jakýkoliv jiný sport. Při takových činnostech může dát dítě průchod své energii a nadšení (Woolfson, 2004).

Tabulka č. 1 Vývoj pohybu u dětí před vstupem do školy (Woolfson, 2004)

Věk	Dovednost
2 ½ až 3 roky	<ul style="list-style-type: none">- s větší jistotou skáče z místa do výšky a dopadne na zem, aniž by upadlo- koordinuje pohyby paží, nohou a celého těla, takže zvládne více fyzických úkonů zároveň- při každé příležitosti chce lézt na prolézačky, žebříky a klouzačky- občas dochází k tomu, že neví, jak se dostat zpátky dolů nebo se bojí skluzavku sjet
3 až 3 ½ roky	<ul style="list-style-type: none">- díky tomu, že má silnější nohy a dovede koordinovat jejich pohyb, může jezdit na šlapacím kole, pokud je terén rovný- dochází ke zrání rovnováhy a koordinace, což mu dodává sebejistotu při skákání- objevují se nové pohybové aktivity jako je nesnadné balancování
3 ½ až 4 roky	<ul style="list-style-type: none">- po schodech se rovnoměrně pohybuje nahoru i dolů sebejistějším způsobem- pohyblivost a koordinace poskytuje dostatek sebejistoty k vyzkoušení

	<p>nových aktivit</p> <ul style="list-style-type: none"> - běhá, jak nejrychleji dovede - na prolézačce vyleze už mnohem výš - dítě už se zajímá o míčové hry, které pro něj byly dřív příliš náročné
4 až 4 ½ roku	<ul style="list-style-type: none"> - rovnováha a koordinace jsou už dostatečně vyvinuty - svaly a síla nohou umožňuje dítěti skákat po jedné noze - zvládne chodit po úzké rovné čáře - pokouší se používat švihadlo, ale neúspěšně, neboť kombinace pohybových, balančních a koordinačních schopností je pro něj složitá - ovládá se pohyby při běhu, vyhýbá se překážkám v cestě
4 ½ až 5 let	<ul style="list-style-type: none"> - dítě se už může do jisté míry zúčastnit jakékoliv pohybové hry - umí rychle běhat do schodů - umí pořádně kopnout do velkého míče - chce zkoušet nové hry a hračky, které vyžadují pohyb – kolečkové brusle (čtyřkolečkové, ne in-line)

2.2.1 Stimulace pohybu

Běžnou záležitostí by měla být každodenní procházka, aby si dítě zvyklo na fyzický pohyb.

Pohybové aktivity můžeme ozvláštnit hudbou. Další forma, která stimuluje pohyby paží, nohou a těla, je právě tanec. Tančíme s dítětem na jeho oblíbené písničky a občas dítě vyzveme, aby napodobilo konkrétní taneční pohyb.

Ukažme dětem bohatý výběr pohybových her, aby si je nemusely vymýšlet samy. Hrajme např. na házení a chytání. Od 4 let si dítě může začít hrát s pálkou a míčem.

Další aktivitou může být společné běhání.

Měli bychom dítě seznámit s kolektivními hrami a s tím, že výhra nebo prohra závisí na výkonu všech členů družstva.

Snažme se zlepšit pohybové dovednosti dítěte, které pro něj nejsou zrovna jednoduché, jako třeba jízda na kolečkových bruslích. Nenásilně dítě přesvědčujme, aby vytrvalo.

2.2.2 Stimulační cvičení pohybu

Hrubou motoriku stimulujeme u dětí už od ranného věku – patří sem lezení, sed a chůze. Tyto základní dovednosti bychom měli rozvíjet a získávat tak nové, jako např. skákání, přelézání, šplhání, házení, chytání, běh atd. Pohybové zručnosti tak obohacujeme o složitější prvky (Szabová, 1999).

Př.

Zvířecí školka, 3+

Zaměření: různé druhy pohybu

Potřeby: reprodukováná hudba, zařízení k reprodukci

Postup: Motivace s realizací – děti se postaví do řady, do kruhu a při rytmické reprodukováné hudbě napodobují pohyby zvířat (vrabec, kůň, osel, kočička, husa atd.)

Variace: Můžeme přidávat další zvířata s typickým pohybem.

Postřehy: Pěkný zážitek z pohybu, radost, uvolněnost.

2.3 Vývoj jemné motoriky

V předškolním věku je význam jemné motoriky čím dál důležitější a to proto, že pomáhá dítěti získat nezávislost (například zapnout bundu, aniž by muselo žádat o pomoc), ale také proto, že je spojena s řešením problémů a učením (jak správně držet tužku a kreslit – základy psaní).

Bedlivě bychom měli sledovat, jak dítě drží tužku. Je možné, že zjistíme neobvyklý úchop nebo že ji drží příliš daleko od ořezaného konce, čímž je psaní složitější. *Nejefektivnější a nepraktičtější způsob, jak může držet tužku za účelem psaní, je držet ji pevně mezi palcem a ukazováčkem (v obvyklé špetce) a pak umístit prostředníček tak, aby tužku podpíral zespodu – palec a dva sousední prsty tvoří trojnožku s tužkou uprostřed (Woolfson, 2004, str. 80).*

U dětí se rýsuje praváctví nebo leváctví. Preferencí pravé nebo levé ruky si už všímáme od druhého roku života svého dítěte, možná i dříve, ale před zahájením školní docházky bude již patrně jasné, kterou ruku dítě preferuje. Nikdy však své dítě nepřecvičujeme z „leváčka“ na „praváčka“, neboť je dokázáno, že mu můžeme způsobit poruchy řeči.

Dítě se ve školce setkává se svými vrstevníky a nutně se s nimi srovnává. Porovnává kresbu svou a svých kamarádů a vyvozuje z toho, jestli je jeho tvůrčí úsilí alespoň tak dobré jako u ostatních, nebo je jeho tvorba podřadná. Aby nedošlo k úpadku aktivit zahrnujících jemnou motoriku, ať už jde o kreslení, obkreslování, spojování předtištěných teček, navlékání korálků na tkaničku, stříhání papíru nůžkami nebo vybarvování omalovánek, potřebuje dítě naše povzbuzení (Woolfson, 2004).

Tabulka č. 2 Vývoj jemné motoriky u dětí před vstupem do školy (Woolfson, 2004)

Věk	Dovednost
2 ½ až 3 roky	<ul style="list-style-type: none"> - dítě rádo stříhá papír, ale je pro něj těžké držet nůžky a současně jimi pohybovat tak, by skutečně stříhaly (nůžky s ochrannými kryty na okrajích čepelí, aby se minimalizovalo nebezpečí poranění) - kresby jsou už často k poznání - dítě má zájem pomáhat v domácnosti, napodobuje, co děláme
3 až 3 ½ roku	<ul style="list-style-type: none"> - dítě udrží pevně v ruce malý předmět a dokáže s ním zcela přesně pohybovat, aniž by ho upustil (skládání komínku z dřevěných kostek) - díky zralejšímu úchopu jsou pro něj nůžky ovladatelnější - rozepíná a zapíná knoflíky, velmi usilovně se snaží
3 ½ až 4 roky	<ul style="list-style-type: none"> - kreslířská zdatnost pokročila, dítě přesně kopíruje mnohé základní čáry, plynulé vlnovky, kruhy - dítě má rádo náročné aktivity vyžadující jemnou motoriku a je ochotno zkoušet tak dlouho, než dosáhne úspěchu (navlékání korálků)
4 až 4 ½ roku	<ul style="list-style-type: none"> - dítě používá v každé ruce jeden kus příboru - dítě chce psát své jméno, podle vzoru (čitelně velká, jasná písmena) - snaží se vypořádat se základními sebeobslužnými úkoly bez pomoci - dítě rádo tvaruje modelovací hmotu do různých tvarů, zpracovává ji prsty, než tlakem rukou
4 ½ až 5 let	<ul style="list-style-type: none"> - zralejší ovládnutí tužky se projevuje v kreslení, malování - dítě úhledněji vybarvuje a už tolik nepřetahuje - kresba obsahuje mnohem více detailů (člověk – nos, oči, uši, vlasy, nohy, ruce, prsty) - stříhání papíru nůžkami je už snazší, když nespěchá, stříhá přesně

2.3.1 Stimulace vývoje jemné motoriky

Snažme se povzbudit své dítě k využívání jemné motoriky tak, aby se stalo čím dál víc nezávislejším. Mezi běžné každodenní úkony, které vyžadují jemnou motoriku, patří např. oblékání a svlékání, mytí a osušování rukou, čištění zubů nebo uklízení svých hraček.

Měli bychom dbát na to, aby dítě mělo pořád dostatek výtvarného materiálu. Určitě po něm sáhne samo, ale i tak ho můžeme v tvorbě povzbudit. Snažme se vyhnout pokynům, jak má dítě kreslit.

Velmi užitečnou aktivitou k podpoře jemné motoriky je lepení, stříhání, trhání a mačkání papíru. Trhat kusy papíru nebo mačkat kousky papíru a pak je lepit na větší list, jen tak dítě neomrzí.

Připravujme dítěti i náročnější aktivity ke zlepšení jeho koncentrace, jako například třídění různých korálek podle barev, tvaru, velikosti nebo skládání puzzlí, skládaček, stavebnic.

Další vhodnou aktivitou je kreslení čar a tvarů do písku. Do podnosu s vyvýšenými okraji vysypeme stříbřitý písek, který nesmí přijít do styku s vodou. Dítě může kreslit písmena, tvary nebo obrázky podle vlastní fantazie.

2.3.2 Stimulační cvičení jemné motoriky

Podle Szabové (1999) jde v oblasti jemné motoriky o stimulaci „jemných“ pohybů, mezi které patří:

- a) pohyby prstů (například uchopení předmětů, zacházení s nimi, manipulace)
- b) pohyby tváře - mimika
- c) pohyby mluvidel a jazyka – oromotorika

S touto stimulací je potřeba začínat už v ranném věku. Musíme vycházet z potřeb dětí a nejčastěji ke stimulaci využíváme činnost, která je pro děti nejbližší a nejzajímavější činností tohoto věku. A tím je právě hra. Využíváme básniček, říkanek, písniček atd.

Př.

1) *Popelka a holoubci*, 4+

Zaměření: jemná motorika prstů

Potřeby: luštěniny nebo těstoviny – fazole, hrách, čočka, atd.; 4 větší mísy, malé misky

Postup:

- a) motivace: Vyprávění pohádky o Popelce nebo zhlédnutí úryvku z pohádky, jak macecha se svou dcerou odešly na ples, a protože nechtěly vzít Popelku s sebou, smíchaly jí fazole, čočku a hrách, a rozkázaly jí, aby to roztřídila.
- b) realizace: Děti rozdělíme do skupin. Do každé skupiny dáme jednu mísu se smíchanými luštěninami. Úkolem dětí je roztřídit je do tří menších misek.

Postřehy: Hra působí na sociální vývoj – pomáhání. Rozdělení úkolů necháme na skupině – rozvíjíme tím schopnost spolupráce i skupinové vztahy.

2) *Princeznička na bále*, 4+

Zaměření: jemná motorika prstů

Potřeby: pevná nit, provázek, korálky, masky, kostýmy

Postup:

- a) motivace: Básnička – Princeznička na bále.
- b) realizace: Děti se rozdělí do dvou skupin, jedna skupina bude princezničkina a druhá Honzova. Do prostoru rozsypeme korále dvou barev. Každá skupina sbírá korále své barvy a na navléká je na nit, dělá koráلكový náhrdelník. Zvolí si jednoho zástupce, který bude korále navlékat. Náhrdelník si pak mohou děti vyzkoušet.

Postřehy: Dělbú úkolů necháme na účastnících, rozvíjíme tak rozhodování, vztahy a schopnost koncentrace.

3) *Budíček*, 5+

Zaměření: rozvoj mimiky

Potřeby: obrázky mimiky

Postup:

- a) motivace s realizací: *Tvář spala hlubokým spánkem. Líce byly uvolněné, čelo se nemračilo, ústa byla pootevřená, zuby nebyly sevřené, nos klidně odfukoval (uvolnění jednotlivých partií tváře podle popisu. Najednou zazvonil budík.*

„Ó,“ udělala ústa (provést), „co nás to tu rušíš?“

Čelo se zamračilo (svraštění čela), také by ještě spalo, ústa si zívla (velké zívnutí), celá tvář se zavrtěla (realizace).

Konečně ruka našla budík, zamáčkla ho a tvář odfukovala dále (uvolnění tváře jako na začátku, nadechnutí nosem, vydechnutí – odfouknutí ústy)

Najednou nos „zavětril“ (pohyb nosem – čichání).

„Á,“ řekla ústa (provést), „to bude dobré kakao, co vaří maminka v kuchyni.“

„Mňam, mňam,“ zamlaskal jazyk a olízl ústa (zamlaskání, olíznutí).

„Oh, tak kvůli takové dobrotě se vyplatí vstát,“ vzdychla celá tvář, usmála se otevřela doširoka oči (vzdech, úsměv, otevření očí). Dobré ráno!

(Szabová, 1999, str. 53).

Obměna: Můžeme zaměřit na různé příběhy, např. narozeniny (radost z dárku, zklamání, vykulení očí, zamračení), příchod do školy, návštěva ZOO atd.

Postřehy: Ke hře dochází k vnímání a procítění a zároveň k rozvíjení mimických svalů.

2.4 Vývoj sociální a emocionální

Tato váze života dítěte je velmi pozoruhodná, začíná se projevovat individualita dítěte ve všech oblastech a stává se z něj osobitý člověk s osobitými vlastnostmi a s vlastními silnými i slabými stránkami.

Hlavními oblastmi emocionálního a sociálního vývoje, kterými dítě ve věku dvou a půl až šesti let prochází, je přátelství, nezávislost, společenskost a morálka. Dítě má vrozenou potřebu navazovat styky s vrstevníky, hrát si s nimi a být oblíbený. Aby však přátelství mohlo existovat, musí se dítě chovat podle určitých pravidel, které pro něj nejsou samozřejmostí. Půjčování hraček, střídání a pomáhání jsou pravidla, která se musí naučit. Ve vztazích s cizími lidmi dochází k ostychu, ale ve styku s ostatními, ať už ve školce nebo na hřišti je už klidnější. Dítě začíná chápat, co je špatné a správné, chápe také co je lež a proč by se jí nemělo dopouštět (Woolfson, 2004).

2.4.1 Stimulace sociálního a emocionálního vývoje

Ukázat a vysvětlit dítěti, jak se dělit o hračky a proč hračky půjčovat. Když se dítě rozzlobí, měli bychom mu vysvětlit, že nás to také trápí, že nám tím ubližuje. Musí dojít ke zjištění, že i jiní lidé mají city.

Chvalme dítě za to, když pro nás něco udělá nebo když nám s něčím pomůže. Například když nám přinese bonbon, místo aby si vzalo jen pro sebe. Když uvidí chválu, bude se pak chovat vlídně vůči ostatním.

Vztahy s vrstevníky jsou pro dítě velmi důležité, přesto si na dítě najděme každý den chvíli času, který s ním strávíme o samotě, aby cítilo naši lásku.

Zapojme dítě do drobných rozhodování, jako třeba výběr hry nebo oblečení, rozvineme tak vlastnost vytvořit si vlastní názor.

Snažme se zaměřit na to, aby dítě bylo samostatné a znalo základní sociální dovednosti, usnadníme mu tak úspěšný start ve škole. Například by si mělo samo sundat bundu, pověsit si ji a uspokojit své hygienické potřeby.

Naučme dítě naslouchat ostatním a svůj nesouhlas vyjádřit klidně, ne křikem.

3 VÝVOJ PSYCHOMOTORICKÝCH DOVEDNOSTÍ NA 1. ST. ZŠ

3.1 Charakteristika mladšího školního věku

Začátek mladšího školního věku je dán vstupem do školy, což je pro dítě zásadní životní změna. Pro dítě tato změna není jednoduchá, musí se přizpůsobit novému prostředí, osvojit si nové sociální role a specifický způsob komunikace s učitelem i spolužáky. Nastává období, kdy povinnosti začínají být kontrolovány a navíc hodnoceny.

V tomto období stále roste mozek a opouzdřují se nervová vlákna. Teprve okolo 10. roku života se růst CNS zpomaluje. Dochází ke zdokonalování senzomotorické koordinace a motorické výkonnosti (vytrvalost, pohyblivost i obratnost). V předškolním období se více rozvíjela hrubá motorika, ale nyní nastává období, kdy se zlepšuje výkon i v jemné motorice (psaní, kreslení, modelování apod.).

Také došlo ke změně hlavní činnosti. Hra, která byla hlavním zaměstnáním předškolního období, se mění v mladším školním věku na učení. *Probíhá intelektualizace poznávacích procesů, výrazný je aspekt záměrnosti a uvědomělosti psychické činnosti - formování záměrné paměti a pozornosti, uvědomělejší prožívání citů (Novotná, Hříchová, Miňhová, 2012, str. 50).* Fantazie a snění je na ústupu, školák se více zaměřuje na realitu.

Přesto je hra ve školním věku stále významnou činností z hlediska kognitivního i sociálního vývoje. Děti si hezky hrají v kolektivu, zvláště pokud skupina není příliš početná. Děti chtějí mít kamarády, chtějí se kamarádit a touží po přátelství, ale zároveň občas dochází k hádkám, komandování nebo vyčleňování. Ve hře ubývá magičnosti a fantastičnosti a stává se tak složitější a reálnější. Mezi oblíbené hry řadíme hry pohybové, konstruktivní, ale i skupinové. Výrazným momentem je soutěživost. V dnešní době jsou bohužel aktivní činnosti na ústupu, a děti dávají přednost pasivní zábavě. Pasivní zábavou můžeme nazvat televizní pořady, video, počítač, tablet apod.

Přes veškeré učení je velmi důležité, aby se dítě věnovalo senzomotorickým aktivitám. Metodické pokyny zdůrazňují, že děti mají mít možnost získávat různé senzomotorické zkušenosti při hře a práci s nejrůznějším materiálem – se

stavebnicovými kostkami, skládankami, barvami, lepidlem, papírem, pískem, vodou, hlínou či hudebními nástroji apod.

Fantazie ustupuje též z kresby, která je okolo 7. roku také výrazně realistická. Dítě ve svých kresebných projevech zachycuje více detailů. Podle P. Říčana (1989) toto období nazýváme obdobím realistickým. Do osmého roku je to ještě naivní realismus a od devátého roku, je to kritický realismus, neboť se rozvíjí kritické myšlení.

V mladším školním věku se zdokonalují řečové schopnosti a dovednosti, neboť si děti v průběhu vyučování osvojují mnoho nových slov a pojmů. Během toho období se slovní zásoba zdvojnásobí.

Novopečeného školáčka čeká nejsložitější percepční úkol, kterým je naučit se číst. Dítě musí zvládnout rozlišovat symbolické znaky – písmena a spojovat je s jejich zvukovou podobou. To znamená, že se musí naučit uspořádat písmena do slov a slova skládat tak, aby vyjadřovala myšlenky, jež lze vyslovit nebo přečíst. Ačkoliv je to úkol náročný, většina dětí ho mezi šestým a osmým rokem zvládne.

V tomto období je významná potřeba kladného hodnocení a úspěšnosti. Pokud není tato potřeba naplněna, dochází k frustraci a stresu. Dítě se často dostává do situací, kdy je za svůj výkon hodnoceno a srovnáváno podle určitých kritérií, což velmi působí na sebehodnocení i sebedůvěru dítěte. Podle E. Eriksona můžeme mluvit o fázi pýle a snaživosti, kdy se jedinec prosazuje především svým výkonem.

Období 6 -11 let je většinou klidné a bezproblémové, ale zároveň je náchylné na výskyt školní fobie, poruchy životosprávy (nechutenství, poruchy příjmu potravy) nebo neurotické návyky. Někdy mohou mít neurotické projevy vzestupnou tendenci, která může vést až k pomočování, rannímu zvracení, bolestem hlavy apod. (Novotná, 2012).

3.2 Vývoj pohybu

Dětem se díky neustálému růstu, sílení a stále lepší koordinaci otvírají nová a vzrušující dobrodružství. Děti v tomto věku vypadají vytáhle, neboť dlouhé kosti paží a nohou jsou zrovna ve fázi rychlého růstu. Od osmi let už tvar těla připomíná více dospělého člověka.

Měli bychom děti naučit trávit svůj volný čas aktivně a vytvořit si kladný vztah ke sportu. Je důležité snažit se o to, aby se základní pohybové dovednosti staly součástí každodenního života dítěte. Právě školní prostředí je vhodné pro zájmové kroužky

zaměřené na sport. Největší prostor pro kladný vztah k pohybu jsou také hodiny tělesné výchovy. U dětí mladšího školního věku bychom měli rozvíjet hlavně akční a reakční rychlost, pomocí sprintů (štafety), dynamickou sílu (hody i skoky do výšky a do dálky), koordinaci a flexibilitu.

Děti jsou sami velmi akční, takže bychom je do pohybové aktivity neměli nutit, pokud sami nechtějí. Mohlo by dojít k poškození dětského organismu či k poškození deformity, pokud budeme špatně volit aktivitu nebo zatížení. Dítě by se mělo vyvarovat statické síle (jako je posilování s činkami s velkou zátěží), vytrvalosti (dlouhé běhy) a rychlostní vytrvalosti (opakované sprinty s nedostatečným odpočinkem).

Tabulka č. 3 Vývoj pohybu u dětí mladšího školního věku (Woolfson, 2004)

Věk	Dovednost
6 let	<ul style="list-style-type: none"> - dítě je obratnější, zručnější a má lepší koordinaci ruky a oka - díky lepší motorice se zlepšila jízda na kole, plavání, kopání do míče a odpalování míče pálkou - pohyby jsou přesnější a přestávají být zbrklé – občasná neohrabanost stále přetrvává - dítě rádo vyvíjí tělesnou aktivitu – běhá, leze, skáče, šplhá
7 let	<ul style="list-style-type: none"> - udrží rovnováhu na pravé i na levé noze - při běhu ze schodů dokáže střídat nohy - chytá a hází i malé míčky - při šplhání do výšky nebo seskakování dolů bývá opatrný - samo se obléká
8 let	<ul style="list-style-type: none"> - rádo se věnuje aktivitám, při kterých vydává velké množství energie, rádo jezdí na kole, kolečkových bruslích, tancuje nebo plave - rádo se věnuje týmovým aktivitám jako je fotbal, volejbal - rádo leze na prolézačky, pohybuje se po nich s jistotou, skáče

3.3 Vývoj jemné motoriky

Se změnou tvaru dítěte, souvisí také ovládnání motoriky. Šestileté dítě již lépe ovládá jemné pohyby, lépe zvládá koordinaci pohybu a má i výraznější mimiku. Na vývoj jemné motoriky má přímý vliv hrubá motorika, proto je důležité rozvíjet jak hrubou, tak jemnou motoriku. Na počátku školního vzdělávání je rozvinutá jemná motorika velmi důležitá pro správný nácvik psaní.

Přirozenou součástí dítěte v mladším školním věku je kresba, ve které se odráží i vývoj dítěte. Kresba nám také může poskytnout informace o spolupráci zrakového vnímání a pohybu ruky. Dítě pomocí kresby vyjadřuje to, co prožívá a má z kreslení radost. Bednářová, Šmardová (2006, str. 6) uvádí: *Z psychologického a pedagogického pohledu má kresba velký význam pro vývojovou diagnostiku, diferenciatní diagnostiku, diagnostiku osobnosti. Je nenásilnou cestou k dítěti, prostředkem navázání kontaktu, uvolnění atmosféry, k poznání dítěte a k terapeutické intervenci.*

Úroveň jemné motoriky, grafomotoriky a vizuomotoriky je důležitým ukazatelem při posouzení školní zralosti. Grafomotorika závisí na rozvoji jemné a hrubé motoriky, ale také na rozvoji zrakového a prostorového vnímání, paměti, pozornosti a laterality.

Před nástupem do školy by už měla být u dítěte vyhraněná laterality, abychom věděli, jakou rukou bude dítě psát. Zjišťujeme dominanci ruky a oka. My můžeme provést pouze orientační zjištění laterality, a to například pozorováním dítěte při hře, sebeobsluze, vytrhávání papíru, lepení nebo skládání. Laterality oka potom zjistíme tak, že necháme dítě podívat se do objektivu fotoaparátu. Avšak přesné určení laterality spadá do kompetence psychologa (Bednářová, J., Šmardová, V., 2010).

Tabulka č. 4 Vývoj jemné motoriky u dětí mladšího školního věku

(Woolfson, 2004)

Věk	Dovednost
6 let	<ul style="list-style-type: none">- baví ho výtvarné práce – rádo maluje, modeluje z hlíny, vyrábí různé předměty, kreslí, vybarvuje- pečlivě a se zájmem píše číslovky, písmena – některá písmena přehazuje a vzájemně si je plete (b/d, p/g), nebo je píše obráceně- skládá papír a dokáže z něj vystříhnout jednoduché tvary

	<ul style="list-style-type: none"> - zvládne si zavázat tkaničky – občas mu to činí potíže - dělá mu problémy krájet jídlo nožem a vidličkou napichovat
7 let	<ul style="list-style-type: none"> - při jídle správně zachází s nožem a vidličkou - tužku drží pevně blízko hrotu - získává jistotu v psaní písmen a číslic – jednotlivá písmena a číslice se mu daří psát do stejné velikosti a tvaru - zapíná si knoflíky i zipy a zavazuje tkaničky – knoflíky občas v nesprávných dírkách - baví ho vystřihávat, vybarvovat všechno možné
8 let	<ul style="list-style-type: none"> - písmena, slova i čísla opisuje se vzrůstající rychlostí a přesností - má dobrou koordinaci ruky a oka - rádo si staví z lega, složitější stavebnici (magnetické stavebnice, seva)

4 ZKOUMÁNÍ VÝVOJE PSYCHOMOTORICKÝCH DOVEDNOSTÍ PŘI PRÁCI S PAPIREM

4.1 Osvojování psychomotorických dovedností při praktických činnostech

Jedním z hlavních úkolů předmětu praktických činností je právě učení psychomotorickým dovednostem. Existují dva protichůdné názory na učení psychomotorickým dovednostem. Jako první je to postup prostého napodobování a mnohonásobného opakování a za druhé je to postup, při kterém učitel vede žáky k tomu, aby při učení přemýšleli, využívali vědomostí, kontrolovali si průběh a výsledky své práce, analyzovali své chyby a snažili se jim předcházet. Je důležité sloučit obojí a brát ohled na to, že každá psychomotorická dovednost vyžaduje různý metodický postup (Honzíková, 2012).

Při nácviku psychomotorických dovedností je nutné zvolit správný vyučovací postup:

- **učení po částech nebo v celku** – při nácviku složitějších pohybových činností je lepší postupovat po částech. Na druhé straně může časté opakování jednotlivých prvků narušit žákovu motivaci, a proto je zde vhodné spíše zvolit učení v celku. Náročná místa v činnosti je dobré oddělovat a procvičovat zvlášť pomocí kombinace učení v celku a po částech.
- **kvalita výsledků, přesnost nebo rychlost** – zde velmi záleží na vhodně zvolené metodě. V některých případech je lepší nacvičovat v pomalejším tempu a snažit se o dosažení kvalitních výsledků, prevenci chyb a jejich odstranění. Někde je však lepší rychlejší tempo s vhodně rozvrženými přestávkami, které jsou využity pro kontrolu, ukázkou, analýzu správnosti provedených činností a celkové zhodnocení (Honzíková, 2012, str. 35).

Při hodinách pracovní výchovy tyto metody ovlivňuje volba pracovního námětu. Pokud zvolený námět bude příliš složitý a bude muset být realizován v určité době, bude to vést ke spěchu žáků a nepřesné práci. Při osvojování psychomotorické

dovednosti využíváme také transfer, neboť podobnou dovednost, kterou jsme si již dříve osvojili.

Proces osvojování psychomotorických dovedností probíhá v několika fázích. Nejdůležitější fází je tzv. kognitivní fáze. Nemělo by dojít k zanedbání této fáze, neboť by se tak ztížilo další osvojování psychomotorické dovednosti. V tomto počátečním stádiu se žák (dítě) seznamuje s činností a provedením. Velice důležitý moment v tomto stádiu je názorná ukázka, která by měla být doplněná slovní instrukcí. Druhá fáze využívá získaných vědomostí a dochází zde k prvnímu pokusu o danou činnost. Dbá se jak na kontrolu, tak sebekontrolu žáka, na práci s chybami a zpětnou vazbu. Poslední a časově nejdelší fází, je fáze třetí, kdy žák postupuje samostatněji. Stále má svůj význam názorná ukázka, slovní instrukce, vlastní cvičení, sebekontrola, kontrola, rozbor chyb a jejich odstraňování.

4.2 Papír

Papír je stejnoměrná vrstva převážně rostlinných vláken, vytvořená na síťe nabráním nebo naplavením, zplstnatělá, odvodněná a usušená. Je to tedy soudržná vrstva rostlinných vláken o plošné hmotnosti do 150 g/m².

Kartón je tužší papír tvořící přechod mezi papírem a lepenkou, nejčastěji s plošnou hmotností 150 až 250 g/m². Může být jednovrstvý nebo vícevrstvý.

Lepenka je papír o vyšší plošné hmotnosti, zpravidla nad 250 g/m² vznikající z několika vrstev, obvykle různého vláknitého složení (Hončíková, 2006, str. 54).

4.2.1 Výroba papíru

Papír zná lidstvo od 2. stol. n. l. Od zplstňovaných a slepovaných destiček z různých materiálů prošel plynulým vývojem až po dnešní podobu. V 2. pol. 14. století za vlády Karla IV. se začal papír vyrábět i na našem území. Papírna ve Zbraslavi u Prahy je první doloženou papírnou, následovalo založení papíren v Olomouci atd. Začátkem 16. století bylo v Českých zemích 22 papíren.

Dnes vyrábíme papír na papírenských strojích, které jsou velmi rozměrné – jejich šířka se pohybuje okolo 6 až 8, 5 m a jejich výrobní rychlost je až 1 800 m papíru za minutu.

Základní surovinou pro výrobu papíru, kartónu a lepenky je dřevo a z něho vyrobené vlákny – celulóza, dřevovina a polocelulóza. Nečastěji používaným jehličnatým stromem je smrk, který je vhodný na všechny druhy vláken, dále je to jedle, která se chemicky a mechanicky dobře opracovává. Z listnatých stromů je to dub, buk, osika nebo bříza.

Vlákny se vyrábějí buď mechanicky, nebo chemicky. Mechanickým broušením dřeva se získávají dřevoviny a vlákny a chemickým uvolňováním celulózy.

Papírovina je vodní suspenze, tedy rozptýlená tuhá látka v kapalině, rozmlatých vláknin a ostatních přídatných látek (plnidel, klíždil, barviv a chemických prostředků), kterých je třeba pro výrobu určitého druhu papíru (Honzíková, 2006).

4.2.2 Druhy papíru

Existuje velmi mnoho druhů papírů, kartónů i lepenek. Papír můžeme dělit podle typických znaků a hledisek do několika skupin (Honzíková, 2006).

- a) podíl látek, z kterého jsou složeny – bezdřevé, středně jemné, dřevité
- b) podle výrobní techniky – strojní nebo ruční
- c) podle stupně klížení – neklížené, poloklížené, plně klížené
- d) podle úpravy povrchu – strojně hlazené, matně hlazené, ostře hlazené, natírané
- e) podle plošné hmotnosti – 50 - ti gramové, 60 - ti gramové atd.
- f) podle způsobu jejich konečného určení a použití
 - tlakové papíry – knihtiskové, ofsetové, novinové, plakátové
 - balicí papíry a papíry pro různé obalové techniky – hedvábné, pergamenové, nepromastitelné atd.
 - psací a kreslicí papíry - náčrtkový, konceptní, strojový
 - technické papíry – kabelový, kalibrový, antikorozi atd.
 - papíry k rozmanitému použití – smirkové, toaletní, filtrační atd.

4.2.3 Nástroje, nářadí a pomůcky pro práci s papírem

Mezi nástroje, které nejčastěji používáme, můžeme zařadit především nůžky, tužku, jehlu, pravítko, nůž, lepidlo, lepicí pásky, štětec na lepidlo, sešívačku, knihařský nůž, nůž na karton.

4.2.4 Materiál pro práci s papírem

Podle Honzíkovej (2006) můžeme při práci s papírem a kartónem využít kromě klasických papírů, kartónů a barevných papírů různý odpadový a zbytkový materiál.

- roličky od toaletních papírů
- kartónové tubusy od látek nebo koberců
- kelímky z voskového papíru
- papírové krabice
- proužky ze skartovaček
- vlnitá lepenka z obalů

4.3 Práce s papírem

4.3.1 Výchovné využití

Papír je materiál, který se dá zpracovávat mnoha způsoby s použitím různých nástrojů a pomůcek, ale i bez nich. Zároveň si lze na papíru procvičovat velké množství praktických činností od nejjednodušších až po složitější.

Práce s různými druhy papíru a kartónu, které se svými vlastnostmi odlišují od ostatních materiálů, poskytují mnoho příležitostí k rozvoji takových vlastností jako je přesnost, vytrvalost, ukázněnost apod. Papír je materiál, na němž po každé chybně provedené praktické činnosti zůstávají stopy (např. zuby při nesprávném stříhání, nepřesné přeložení je vidět i po opravě, zmačkaný papír již nelze úplně vyrovnat apod.). Toto je vhodné využít právě v kontrole a sebekontrole své práce, při vedení žáků (děti) k odpovědnosti za svou práci. Avšak za předpokladu, že požadavky jsou úměrné schopnostem dětí (Štěpánková, 1984).

4.3.2 Nástroje a pomůcky

Při práci s papírem a kartónem lze využít tyto nástroje a pomůcky: nůžky, tužka, pravítko, štětec na lepidlo, lepidlo, navlhčovač apod. S většinou těchto nástrojů a pomůcek se děti setkávají již v MŠ při pracovních činnostech. Tužky, pastelky, štětec, lepidlo jim nejsou neznámé. Největší pozornost bychom měli věnovat správnému zacházení s nůžkami. Děti musí být poučeny o správném způsobu stříhání při různém typu stříhání.

4.3.3 Dovednosti s papírem

Děti se učí papír, popř. tenký kartón překládat, skládat, stříhat, vystřihovat, nalepovat, slepovat, dále obkreslovat jednoduché tvary podle šablony, vystřihovat jednoduché symetrické tvary z přeloženého papíru, natírat menší plochy papíru lepidlem, trhat papír podle pravítka apod.

- Překládání a skládání papíru – vychovává žáky k přesnosti. Dítě se učí přesně skládat roh na roh, okraj na okraj. Při této činnosti už v MŠ dáváme základy geometrickým tvarům, můžeme zmínit tvary čtverec, obdélník, trojúhelník.
- Kresba a malba – děti se pomocí kresby snaží vyjádřit svůj vlastní názor na svět. Vývoj kresby má svůj typický průběh, odrážející celkový psychický rozvoj dítěte.
- Stříhání a vystřihování – stříhání musí předcházet nácvik správného držení nůžek, cvičení v jejich rozevírání, svírání, cvičení ve správném držení papíru a kolmém kladení čepelí na rovinu papíru. Prvním nácvikem by mělo být jen stříhání proužků, poté nácvik stříhání podle přímků a až později stříhání podle různých křivek.
- Nalepování a slepování – tekutá lepidla se nanášejí štětcem na papír. Bílou lepící pastu můžeme také roztírat prsty, samozřejmě při zvýšené kontrole zachování čistoty při práci. Při lepení musíme dohlédnout na to, aby nechyběla vhodná podložka k ochraně stolu, lavice (noviny, balicí papír apod.).

4.4 Stříhání papíru

Stříhání je náročné především na koordinaci pohybů obou rukou a současnou zrakovou kontrolu. Držet papír v jedné ruce a druhou rukou se pokoušet stisknout nůžky tak, aby papír přestříhly, je pro děti velmi obtížné. Stříhání je součástí běžných samoobslužných a pracovních činností a není tedy jen vhodným prostředkem v pracovních činnostech. Při stříhání dochází také k upevňování soustředěnosti, cílevědomosti a pečlivosti. Pro první stříhání je vhodné použít nůžky tréninkové, které mají rukojeť se dvěma páry otvorů – tedy na prsty dětské i dospělé. Pomocí těchto nůžek tak stříhá rodič současně s dítětem. Pro samotné stříhání jsou pak vhodné nůžky s měkkou gumovou rukojetí, bezpečně zaoblenými hroty a pomocným pérkem, které nůžky ihned po stříhnutí opět otevře.

4.4.1 První stříhání

Některé děti se naučí stříhat samovolně nápodobou od starších sourozenců, rodičů nebo spolužáků ze školky, avšak cíleně musí počátky stříhání položit učitelka MŠ. Základem pro správné stříhání je pochopení principu stříhání, konstrukce nůžek a jejich volba. Dítě by si mělo ještě v MŠ vytvořit dostatečně upevněné návyky při držení nůžek, stříhání a obstříhování .

Před prvním stříháním musíme dítěti vysvětlit, jak se s nůžkami pracuje a jakým způsobem je nutné dodržovat bezpečnost. S nůžkami by děti měly pracovat pouze vsedě u stolu. Neměly by s nůžkami chodit, běhat nebo si s nimi jinak hrát, aby tak předešly případnému zranění.

Pro první stříhání je vhodné použít nůžky pro trénování, které mají rukojeť se dvěma páry otvorů, tzv. tréninkové nůžky – tedy na prsty dětské i dospělé. Pomocí těchto nůžek tak stříhá rodič současně s dítětem. Pro samotné stříhání jsou pak vhodné nůžky s měkkou gumovou rukojetí, bezpečně zaoblenými hroty a pomocným pérkem, které nůžky ihned po stříhnutí opět otevře.

obr. č. 1 – tréninkové nůžky (<http://www.levactvi.cz/levak-a-predskolni-vychova/strihani-nuzkami/>)

Zpočátku se setkáváme s tím, že děti berou nůžky do obou rukou a pokouší se přestříhnout papír obouruč. Rodič, popřípadě učitel v MŠ, by měl papír určený ke stříhání dítěti podržet, upravit držení nůžek a případně pomoci se samotným stříháním.

4.4.2 Stříhání pro nejmenší

Proužky

Nastříháme dětem pásky z barevných papírů o šířce cca 2 cm a necháme děti, aby je přestříhovaly na kratší díly. Pásek bez problémů přestříhne jedno dětské stříhnutí a práce bude úspěšná.

Pexeso

Vystříhneme dětem pásy s obrázky tak, aby dětské stříhání opět spočívalo v krátkém přestříhnutí. Dojde tak oddělení jednoho obrázku od ostatních.

4.4.3 Zkoumání vývoje stříhání a lepení

Výsledky výzkumu by měly poukázat na to, jaký vliv má na úroveň stříhání věk a jak se přesnost stříhání s věkem mění. Tento test slouží k zjištění informací, jak se u dětí vyvíjí a zpřesňuje kvalita stříhání a lepení vzhledem k jejich věku.

Celkem bylo do výzkumu zařazeno 6 tříd v celkovém počtu 156 dětí. Testování proběhlo na základní škole v Sokolově a v mateřské škole v Oloví.

Při práci s nůžkami musíme vzít v úvahu věk dítěte, používané materiály a složitost vystřihování, proto jsem zvolila vystřihnutí jednoduchého motivu (květu), neboť do testu jsou zařazeni děti již předškolního věku.

4.4.3.1 Test

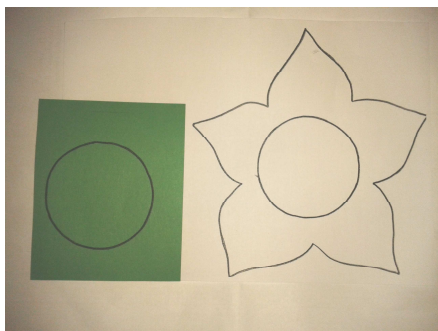
Testování probíhá hromadně. Každý žák (předškolák) dostane k dispozici list papíru s předtištěným květem, kolečko vytisknuté na barevném papíru, nůžky a lepidlo. Úkolem žáka je co nejpřesněji vystřihnout květ i kolečko. Po vystřihnutí nalepí žák do středu květu barevné kolečko. Hodnotí se přesnost vystřihnutí a přesnost umístění kolečka.

Hodnocení přesnosti vystřihnutí dle stupnice

- 1 bod – nevystřiháno
- 2 body - vystřiháno velmi nepřesně
- 3 body – více nepřesnosti
- 4 body – malé nepřesnosti
- 5 bodů – velmi přesné

Hodnocení umístění středu květu

- 1 bod – odchylka od středu více než 15 mm
- 2 body – odchylka od středu 10 mm až 15 mm
- 3 body – odchylka od středu 5mm až 10 mm
- 4 body – odchylka od středu 1 mm až 5 mm
- 5 bodů – přesné umístění

obr. č. 2 květ (Honzíková, Sojková, Tvůrčí technické dovednosti, 2014, str.33)

4.4.3.2 Výzkum

Přesnost vystřihování a umístění středu (v procentech):

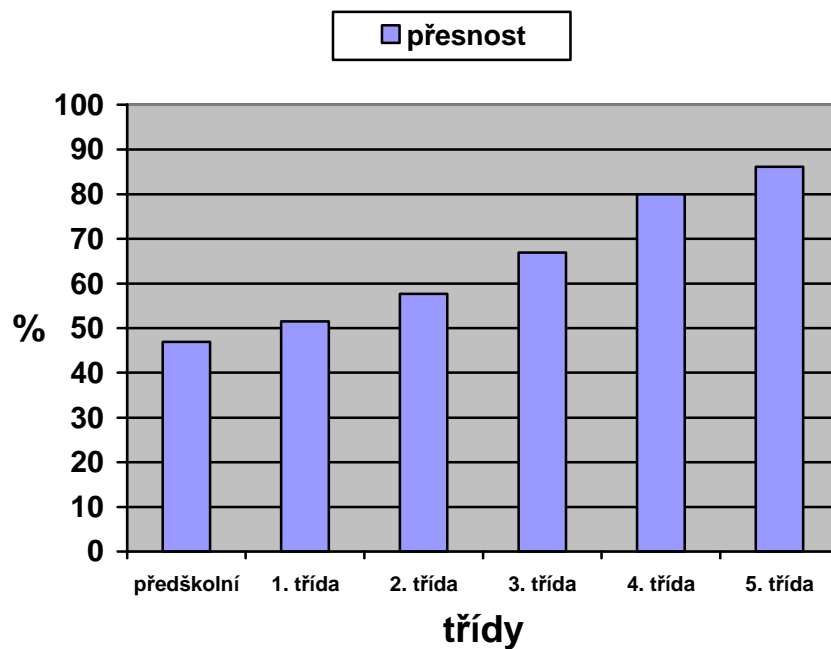
Počet testovaných žáků v každé třídě: 26

Maximum procent na celou třídu: 100 %

Přesnost vystřihování:

- a) předškolní činnost: 46, 92 %
- b) 1. třída: 51, 53 %
- c) 2. třída: 57, 69 %
- d) 3. třída: 66, 92 %
- e) 4. třída: 80 %
- f) 5. třída: 86, 15 %

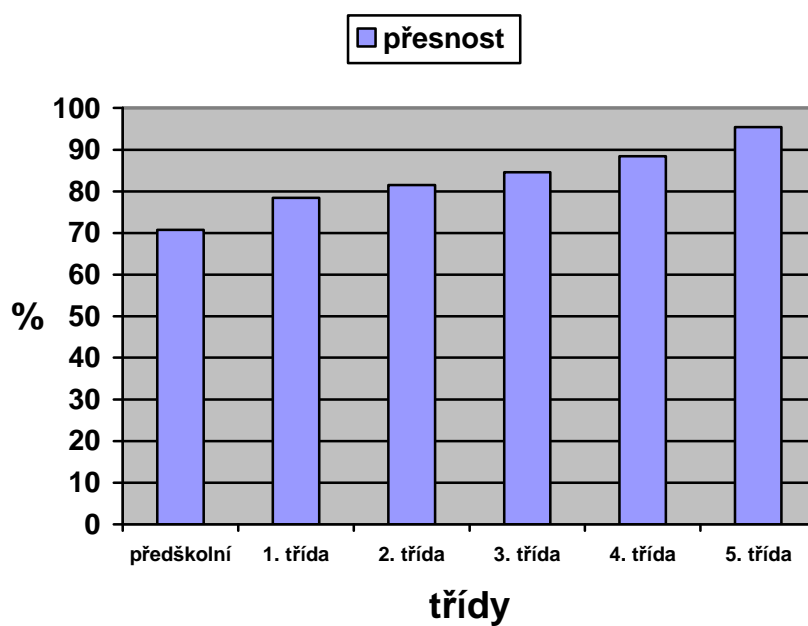
Vývoj přesnosti vystřihování

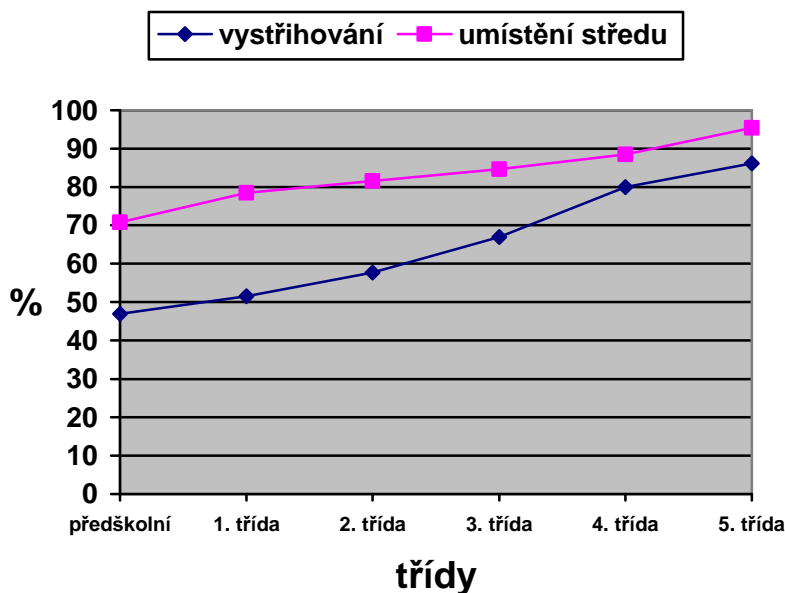
Přesnost umístění středu:

- a) předškolní činnost: 70,76 %
- b) 1. třída: 78,46 %
- c) 2. třída: 81,53 %
- d) 3. třída: 84,61 %
- e) 4. třída: 88,46 %
- f) 5. třída: 95,38 %

Vývoj přesnosti umístění středu

Porovnání vývoje přesnosti vystřihování a umístění středu

4.4.3.3 Závěr

Přesnost stříhání se s přibývajícím věkem postupně zdokonaluje. U dětí předškolního věku je přesnost stříhání přibližně 47 %, oproti tomu u žáků 5. třídy je to až 86 %. K největšímu výkyvu dochází mezi 3. a 4. třídou, kdy se stříhání zpřesnilo přibližně o 13 % oproti běžným 6 až 7 % za rok. V předškolním věku a 1. třídě stříhá velmi přesně jen 1 až 2 děti z 26 dětí a zbytek dětí stříhá v rozmezí více nepřesného stříhání až k velmi nepřesnému stříhání. Ve 3. a 4. třídě stříhá velmi přesně 5 až 8 žáků z 26 a zbytek žáků stříhá buď s malými nepřesnostmi, nebo s více nepřesnostmi. V páté třídě již téměř polovina žáků stříhá velmi přesně a druhá polovina jen s malými nepřesnostmi.

Umístění středu je pro žáky jednodušší činností. Již v předškolním věku jsou děti přesní přibližně na 71 %, což znamená, že okolo 90 % testovaných dětí dokáže střed umístit s odchylkou 1 - 10 mm. S přibývajícím věkem dochází k rovnoměrnému zpřesňování umístění středu. V páté třídě již 20 žáků umístí střed velmi přesně a jen 6 žáků s odchylkou od 1 mm do 5 mm.

4.5 Skládání papíru

4.5.1 Zkoumání vývoje skládání papíru

Výsledky výzkumu se pokusím ukázat, jaký vliv má na úroveň skládání věk a jak se přesnost skládání s věkem mění. Tento výzkum probíhal na základní škole v Sokolově a v mateřské škole v Oloví. Celkem bylo do výzkumu zařazeno 6 tříd v celkovém počtu 108 dětí. V každé třídě bylo testováno 18 dětí.

Cílem bylo zjistit, s jakou úrovní skládání přicházejí děti do 1. třídy a jak se následně přesnost skládání vyvíjí, tedy zda se úroveň skládání s věkem zvyšuje.

4.5.1.1 Test

Skládání čepice

Test se provádí hromadně. Každý žák (předškolák) dostane list papíru rozměru A4, návod a nůžky. Učitelka jednou názorně předvede, jak se čepice skládá. Poté každý složí čepici dle návodu. U tohoto úkolu se zaznamenává úroveň přesnosti hodnocená body dle tabulky. Měření přesnosti – hodnotí se přesné překládání.

Hodnocení:

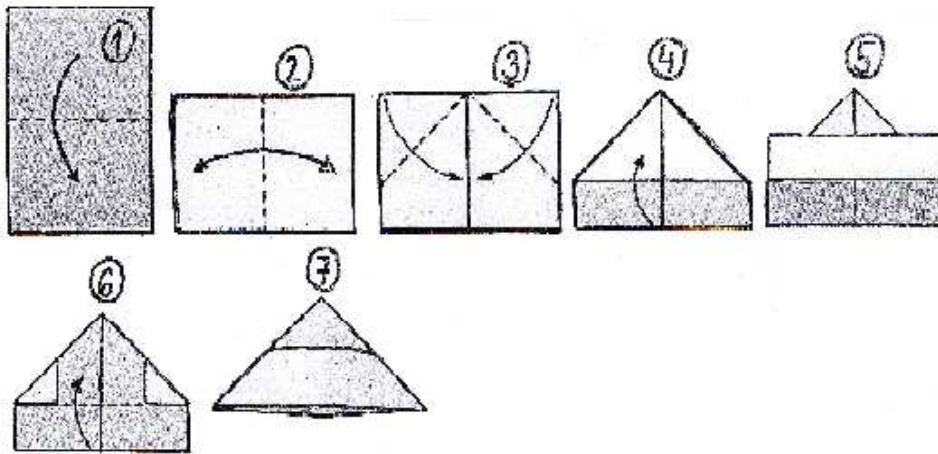
10 bodů – práce přesná

5 bodů – 3 nepřesná přehnutí

3 body – 5 nepřesných přehnutí

2 body – 7 nepřesných přehnutí

1 bod – nesložená čepice

obr č.3 - návod na složení čepice z papíru

4.5.1.2 Výzkum

Přesnost skládání čepice (v procentech)

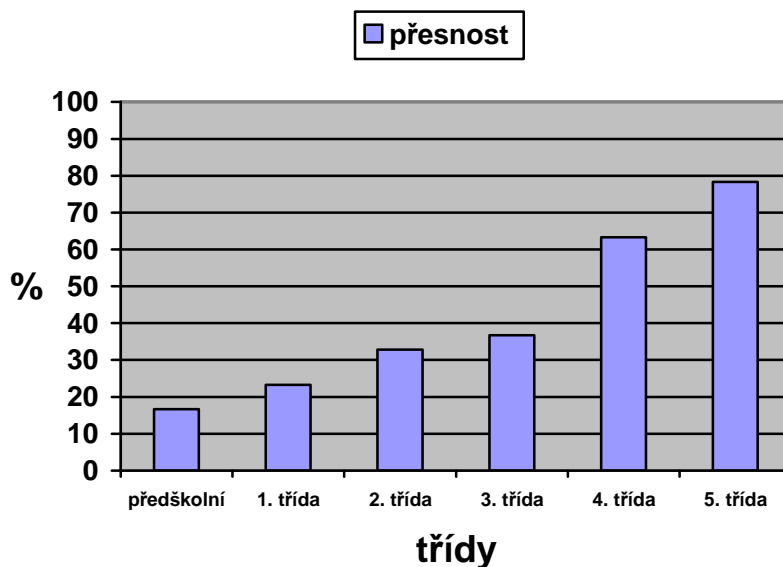
Počet testovaných žáků v každé třídě: 18

Maximum procent na celou třídu: 100 %

Skládání:

- g) předškolní činnost: 16,66 % (30 bodů ze 180)
- h) 1. třída: 13,33 % (42 bodů ze 180)
- i) 2. třída: 32,77 % (59 bodů ze 180)
- j) 3. třída: 36,66 % (66 bodů ze 180)
- k) 4. třída: 63,33 % (114 bodů ze 180)
- l) 5. třída: 78,33 % (141 bodů ze 180)

Vývoj přesnosti skládání papíru

4.5.1.3 Závěr

Z výzkumu vývoje stříhání je patrné, že skládání je náročnější psychomotorická činnost než stříhání, neboť činilo dětem značné problémy. Problémy nastávaly jak v samotném poskládání čepice, tak i v přesnosti.

Vývoj skládání se zpřesňuje s přibývajícím věkem souměrně, avšak mezi třetí a čtvrtou třídou dochází k rapidnějšímu zlepšení.

V předškolním věku poskládalo čepice jen 7 žáků z 18 testovaných, tedy více jak polovina práci vůbec nedokončila. Zbylých 7 dětí, kteří čepici poskládaly, se potýkaly s velkými nepřesnostmi, jen jedna dívka složila čepici téměř přesně.

První třída už byla úspěšnější v počtu složených čepic. Z 18 testovaných žáků jen 3 žáci nedokončili práci. Větší polovina žáků skládala s četnými nepřesnostmi, 6 žáků skládalo téměř přesně. Žáci druhé a třetí třídy jsou na tom podobně, jen dochází k většímu počtu čepic s méně nepřesnými překlady.

Ve čtvrté třídě již téměř polovina žáků skládala přesně a druhá polovina s třemi až pěti nepřesnými překlady. Jen jeden žák čepici práci nedokončil.

V páté třídě byla práce žáků ještě více přesná, 11 žáků z 18, tedy větší polovina, poskládalo čepici velmi přesně a zbytek žáků s minimálním počtem špatných překladů.

5 NÁVRH PRO ROZVOJ DOVEDNOSTÍ V OBLASTI PAPÍR

Při záměrném a plánovitém rozvíjení dovedností je nutné brát v úvahu přiměřené metody práce vzhledem k věku.

Následující pracovní náměty, které jsem čerpala z dostupné literatury a internetu, jsou určeny pro děti mladšího školního věku. Obrázky, které doplňují některé pracovní náměty, nejsou určeny pro kopírování, ale mají jen objasnit pracovní úkol. Tyto pracovní náměty mohou být použity pro výuku pracovních činností.

5.1 *Veselá zvířátka z papíru*

Tato veselá zvířátka si můžeme vyrobit jednoduchou technikou skládání. Z tzv. harmonik se dají vyrobit stonožky, motýlci, veselé ještěrky, hadi, červíčky atd.

Prvním krokem a základem veškerých zvířátek je skládání harmoniky, skládání vějířů a zhotovení šablony.

U skládání harmoniky položíme na sebe dva proužky barevného papíru tak, aby vzájemně svíraly pravý úhel, a slepíme je. Spodní proužek přehneme přes začátek druhého proužku a pokračujeme střídavě ve skládání tak dlouho, dokud nebudeme mít harmoniku dlouhou tak, jak potřebujeme.

Vějíř skládáme tak, že si vezmeme kancelářský nebo barevný papír a pomocí tužky a pravoúhlého trojúhelníku děláme slabé čáry. Odstup mezi jednotlivými čarami je vždy 1 cm. Potom papír poskládáme do vějíře – jednou ohneme dopředu, jednou dozadu. Vějíř lze poskládat i bez pomocných čar, ale poté je obtížnější poskládat jej přesně.

Ke zhotovení šablony potřebujeme průsvitný papír, na který obkresluje tužkou z předlohy. Průhledný papír přiložíme na požadovaný barevný papír, obkreslíme a vystříhneme (Täubner, 2004).

5.1.1 Červíčci v hrušce

Pomůcky:

- 2 zelené papírové proužky široké 2 cm a dlouhé 12 cm (1. housenka)
- 2 zelené proužky široké 2 cm a dlouhé 20 cm (2. housenka)
- duhový nebo zelený papír formátu A5 (hruška)
- hnědý, zelený a bílý tvrdý papír
- zelený měkký papír (hlavy)
- oči o průměru 12 mm (stačí nakreslit)
- nůžky, lepidlo, pravítko, tužku, černý fix, průhledný papír

Postup:

Jednotlivé díly motivu obkreslíme podle šablony a vystříháme. Těla červíčků poskládáme z měkkého papíru dlouhého 12 a 20 cm. Na poskládané tělo přilepíme červíčkům obličej, nalepíme oči a černým fixem jim domalujeme obličej. Na zelený list si nejprve tužkou předkreslíme černé žilky a nakonec je obtáhneme černým fixem. Následně jednotlivé díly motivu slepíme (Täubner, 2004).

obr. č. 4 - červíčci v hrušce (Täubner, 2004)

5.1.2 Ryby

Pomůcky:

- barevný papír velký 16 x 18 cm (tělo) a 8 x 8 cm (ocas)
- zbytek barevného papíru (ploutve)
- oči o průměru 12 mm (lze vystříhnout z papíru, dokreslit)
- pravítko, nůžky, lepidlo

Postup:

Tělo ryby poskládáme do vějíře. Při skládání vějíře musíme dát pozor, aby barevný průběh papíru byl od nejtmaší po nejsvětější nebo naopak. Tělo poskládáme sedmnáctkrát, ocas sedmkrát. Vějíř, který tvoří tělo ryby, ohneme uprostřed napůl a obě poloviny slepíme tak, aby zůstal volný pouze 1 cm, kam upevníme ocas. Vějíř tvořící ocas rybky ohneme rovněž napůl a obě půlky slepíme. Ocas pak přilepíme na tělo, rybce dolepíme oči a břišní ploutve (Täubner, 2004).

obr. č. 5 - rybičky (Täubner, 2004)

5.2 Srdce

Pomůcky:

- barevný papír (růžový, červený, fialový, modrý, černý)
- obdélník 8 x 14 cm (menší srdce), 12 x 18 cm (větší srdce)
- nůžky, lepidlo, špejle, tužka

Postup:

Vezmeme si obdélník, který si postavíme na výšku. Obdélník uprostřed přeložíme a znovu otevřeme. Horní dva rohy sestříháme do oblouku podle, dolní rohy též odstříháme, ale od středu šikmo vzhůru ke krajům. Připravenou šablonu začneme skládat od spodu do vějíře. Vějíř tvořící srdce ohneme uprostřed napůl a obě poloviny slepíme (viz. obr. č. 6).

obr. č. 6 – šablony srdce (<http://krokotak.com/2015/01/a-folded-paper-heart/>)

Poskládané srdce natřeme z jedné strany lepidlem a přilepíme k rohu papíru jiné barvy. Nůžkami vystříháme podklad do tvaru srdce. Na spodní stranu nalepíme špejli a opět položíme na jinou barvu papíru. Posledním krokem je vystřížení spodní vrstvy papíru do tvaru srdce. Na hotové srdce můžeme přidělat vlaječku se jménem toho, komu budeme srdce darovat (<http://krokotak.com/2015/01/a-folded-paper-heart/>).

obr. č. 7 – vystřížení podkladu ve tvaru srdce (<http://krokotak.com/2015/01/a-folded-paper-heart/>)

obr. č. 8 – srdce (<http://krokotak.com/2015/01/a-folded-paper-heart/>)

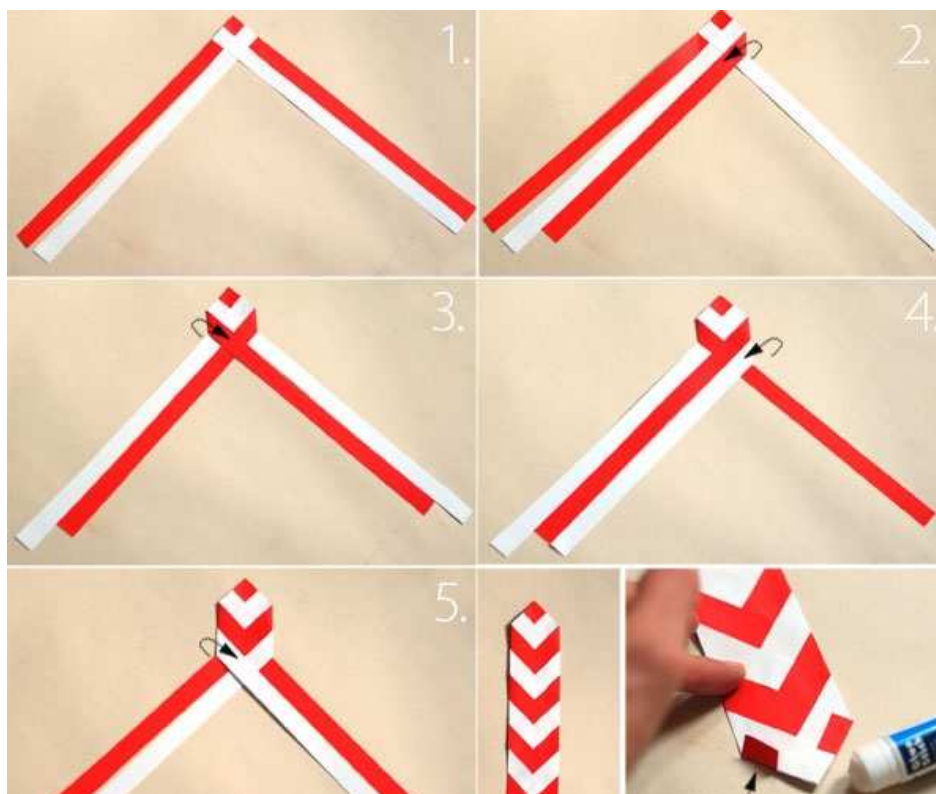
5.3 Záložka do knihy

Pomůcky:

- 2 červené papírové proužky široké 1 cm a dlouhé 29 cm
- 2 bílé proužky široké 1 cm a dlouhé 29 cm
- lepidlo, nůžky

Postup:

Vezmeme dva proužky červeného papíru a slepíme je tak, aby svíraly pravý úhel. Přes červené proužky nalepíme bílé proužky, též do pravého úhlu a dále skládáme podle návodu (viz. obr. č. 9).

obr. č. 9 – postup skládání záložky (<http://krokotak.com/2014/02/a-bookmark-in-the-colours-of-baba-marta/>)

Do hotové záložky uděláme děrovačkou otvor na stužku, kterou záložku dozdobíme.

obr. č. 10 – přidělení stužky (<http://krokotak.com/2014/02/a-bookmark-in-the-colours-of-baba-marta/>)

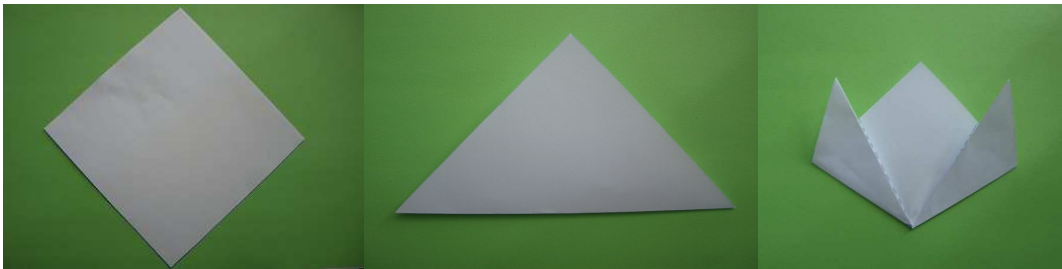
5.4 Něžné květiny do oken

Pomůcky:

- průsvitný papír (např. modrý, fialový, růžový, bílý) na květ 14 x 14 cm
- 2 průsvitné papíry zelené na stonky a list 14 x 14 cm
- lepidlo, nůžky

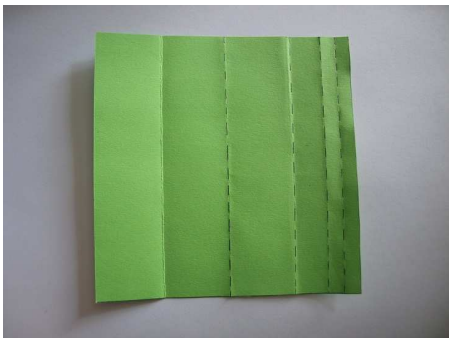
Postup:

Čtverec si položíme před sebe, aby jedním rohem směřoval k nám. Spodní roh přeložíme přesně na horní a hranu dobře uhladíme. Na dlouhé hraně dole označíme tužkou střed. Z tohoto bodu přeložíme obě špičky jako lístky květu šikmo nahoru, ale ne až k horní špičce a květ máme složený (viz. obr. č. 11).

obr. č. 11 – květ (Dětské skládanky, 2012)

Při výrobě stonků květin přeložíme papír vždy na polovinu, až vzniknou 4 sklady. Takto složený pruh na označeném místě ustříháme a z jednoho listu tak získáme osm stonků. Každý stonek přehneme v polovině k sobě, aby byl dvojitý. Zasadíme vždy dva do sebe, vznikne tak stonek květiny (viz. obr. č. 12).

obr. č. 12 – stonek (Dětské skládanky, 2012)

Květy nalepíme na stonky. Na druhý průsvitný papír přeneseme předlohu pro listy. Vystříháme listy a nalepíme na stonek (Dětské skládanky, 2012).

obr. č. 13 – květina (Dětské skládanky, 2012)

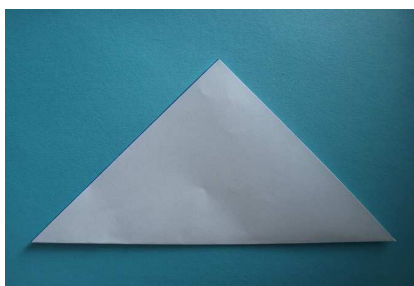
5.5 Vánoční hvězdy

Pomůcky:

- metalický nebo jakýkoliv barevný papír (např. s hvězdičkovým potiskem, 15 x 15 cm)
- nůžky
- ozdobná děrovačka s motivem hvězdy (nemusí být)

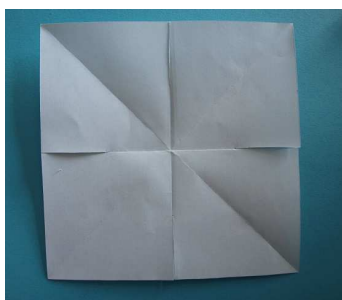
Postup:

Jeden čtverec položíme před sebe jedním rohem dolů a jedním nahoru. Spodní roh přeložíme přesně na horní a sklad uhladíme. Skládanku rozevřeme a uděláme totéž se zbývajícími rohy (viz obr. č. 14).

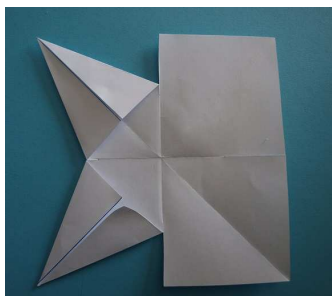
obr. č. 14 (Dětské skládanky, 2012)

V dalším kroku poskládáme vodorovné linie a položíme papír jednou hranou před sebe. Spodní okraj položíme přesně na horní. Totéž uděláme se zbývajícími dvěma okraji. Skládanku rozevřeme a nastříhneme čtyři rovné sklady vždy do poloviny (viz. obr. č. 15).

obr. č. 15 (Dětské skládanky, 2012)

Rohy potom přehneme dovnitř tak, aby hrany ležely na úhlopříčkách. Vzniknou tak čtyři paprsky hvězdy (viz. obr. č. 16). Ze stejně velkého papíru jiné barvy složíme ještě jednu hvězdu. Obě hvězdy nalepíme na sebe, otevřenými sklady dovnitř (viz. obr. č. 17).

obr. č. 16 (Dětské skládanky, 2012)

obr. č. 17 (Dětské skládanky, 2012)

Závěr

Svou diplomovou prací jsem se pokusila zprostředkovat poznatky o vývoji psychomotorických dovedností od útlého věku po školní zralost. Cílem textu a náplní první části bylo informovat o různých pohledech na psychomotoriku. Další záměr spočíval v tom, aby široká veřejnost pochopila podstatu a zamyslela se nad praktickou aplikací stimulačních činností, které slouží k lepšímu vývoji psychomotorických dovedností.

V části druhé jsem se věnovala vývoji psychomotorických dovedností v období před vstupem do školy. Současně jsem se snažila podat čtenáři pomocnou ruku, aby dokázal s dítětem pracovat a tím stimulovat jeho dovednosti. V předškolním věku je stimulace velmi potřebná a dítě potřebuje pomoc, radu a spolupráci. Rodiče by se měli aktivně podílet na rozvíjení svého dítěte a nenechávat tuto odpovědnost jen na učitelích mateřských škol. Třetí část se dotýká toho samého problému, ale u dětí mladšího školního věku.

Výsledky výzkumů jsem předložila ve čtvrté části diplomové práce. V této části zároveň dávám nahlédnout do výzkumných metod, kterými jsme zjišťovala vývoj dovedností, jako je stříhání a skládání papíru u dětí předškolního a mladšího školního věku.

Pátá část přináší doporučení a praktické nápady, které jsou využitelné jak ve škole při pracovních činnostech, tak při zábavném domácím vyrábění.

Doufám, že jsem svou diplomovou prací skutečně někoho oslovila, nebo dokonce inspirovala k tomu, aby se aktivně účastnil na rozvíjení psychomotorických dovedností dětí již od útlého věku.

Resumé

Tato diplomová práce se zabývá vývojem psychomotorických dovedností. Úvodní kapitoly nás informují o různých názorech na psychomotoriku a o postavení psychomotoriky v systému věd.

Dále se práce zabývá vývojem psychomotoriky v období před vstupem do školy a v období na 1. stupni ZŠ. Tyto kapitoly se věnují stimulaci pohybu a stimulaci jemné motoriky. Součástí těchto kapitol jsou i četná stimulační cvičení.

Výzkum jsem zaměřila na vývoj psychomotorických dovedností při práci s papírem. Jednou z těchto dovedností je stříhání papíru a druhou skládání papíru. Součástí této části jsou i z výzkumu vyplývající názory.

Závěr diplomové práce obsahuje návrhy pro rozvoj dovedností v oblasti papír. Ke zhotovení těchto výrobků využíváme hlavně těchto dovedností: stříhání, lepení a skládání papíru.

Summary

This thesis deals with the development of psychomotor skills. Introductory chapters will inform us about different views on the status of psychomotor and psychomotor position in science system.

Furthermore, the thesis deals with the development of psychomotor in the period before school and during the 1st grade of primary school . These chapters are devoted to stimulate movement and stimulate fine motor skills. Part of these chapters are the numerous stimulating exercises.

Research was focused on the development of psychomotor skills when working with paper . One of these skills is cutting paper and other paper folding. Part of this section are also under research opinions.

The final section contains suggestions for the development of skills in the paper. To produce these products mainly use these skills: cutting, gluing and folding paper.

Použitá literatura

ADAMÍROVÁ, J. *Hravá a zábavná výchova pohybem: základy psychomotoriky*. Praha: Unie zdravotní tělesné výchovy, 1995.

BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2006. 80 s. ISBN 80-251-0977-9.

BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2010. 100 s. ISBN 978-80-251-2569-4.

BLAHUTKOVÁ, M., KLENKOVA, J., ZICHOVÁ, D. *Psychomotorické hry pro děti s poruchami pozornosti a pro hyperaktivní děti*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3627-3.

BLAHUTKOVÁ, M. *Psychomotorika*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-3067-4.

ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. 655 s. ISBN 978-80-7367-273-7.

HERMOVÁ, S. *Psychomotorické hry*. 1.vyd. Praha: Portál, 1994. 95s. ISBN 80-7178-139-8.

HONZÍKOVÁ, J. *Teorie a praxe tvořivosti v pracovní výchově*. 1. vyd. Plzeň: Pedagogické centrum Plzeň, 2003. 34 s. ISBN 80-7020-124-X.

HONZÍKOVÁ, J. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2006. 115 s. ISBN 80-7043-453-8.

HONZÍKOVÁ, J. a BAJTOŠ, J. *Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2004. 120 s. ISBN 80-7043-255-1.

HONZÍKOVÁ, J. *Náměty a šablony pro práci s papírem: určeno žákům mladšího školního věku*. Plzeň: Pedagogické centrum, 1996. 41 volných listů.

HONZÍKOVÁ, J., JANOVEC, J. *Problematika osvojování psychomotorických dovedností*. *Journal of Technology and Information Education*, 2012, 4(1), s. 34-39. ISSN 1803-537X.

HONZÍKOVÁ, J., SOJKOVÁ, M. *Tvůrčí technické dovednosti*. 1. vyd. Plzeň: ZČU, 2014. 134 s. ISBN 978-80-261-0412-4. str. 92.

KOLLÁRIKOVÁ, Z., ed. a PUPALA, B., ed. *Předškolní a primární pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. 455 s. ISBN 80-7178-585-7.

MILEC, A. *Pracovní vyučování v 3. a 4. ročníku ZŠ: Met. příručka pro učitele*. Praha: SPN, 1986. 254 s. Edice metodických příruček.

NOVOTNÁ, L., HRÍCHOVÁ, M., MIŇHOVÁ, J. *Vývojová psychologie*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2012. ISBN 978-80-261-0115-4.

PITTNEROVÁ, L. *Dětské skládky*. Ostrava: Anagram s. r. o., 2012. 48s. ISBN 978-80-7342-195-3.

SZABOVÁ, M. *Cvičení pro rozvoj psychomotoriky*. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 1999. ISBN 80-7178-276-9.

ŠTĚPÁNKOVÁ, M. aj. *Pracovní vyučování v 1. a 2. ročníku základní školy: Met. příručka*, upravené vyd. Praha: SPN, 1984. 268 s. Edice metodických příruček.

TÄUBNER, A. *Veselá zvířátka z papíru*. Ostrava: Anagram s. r. o., 2004. 32 s. ISBN 80-7342-023-6.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. 450 str. ISBN 80-246-0956-8.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8.

WOOLFSON, R. C. *Bystré dítě – předškolák*. 1. vyd. Praha: OTTOVO NAKLADATELSTVÍ, s.r.o., 2004. ISBN 80-7360-002-1.

Internetové zdroje:

<http://www.levactvi.cz/levak-a-predskolni-vychova/strihani-nuzkami/>

<http://krokotak.com/2014/02/a-bookmark-in-the-colours-of-baba-marta/>

<http://krokotak.com/2015/01/a-folded-paper-heart/>